

Drama

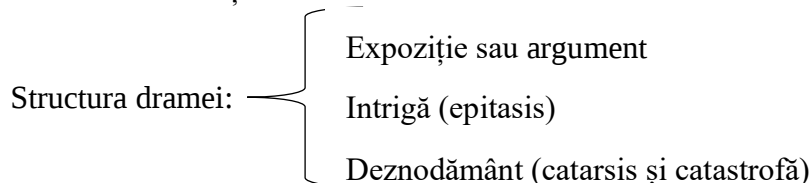
Definiție: Drama este specie a genului dramatic cu caracter grav, în care se redă viața în conflicte puternice și complexe, adesea într-un amestec de elemente tragice și comice, antrenând personaje exemplare.

Obs. Termenul provine din greacă: „drama” = acțiune; lat: „dramma”; fr: „drame”.

Tipuri de dramă:

1. în Antichitate – drama satirică, implicând un amestec de versuri, muzică și dans, executate de actori care purtau măști din scoarță de arbori și reprezentau diverse personaje (ex. Euripide – „Cyclopul”), menite a destinde publicul.
2. în Evul Mediu – drama religioasă, liturgică, reprezentând, în ceremoniile creștine, un amestec de supranatural și real.
3. în Clasicismul francez – tragedia
(sec XVII) – tragicomedia (Corneille, Moliere – „Don Juan”)
4. în Iluminism – apare drama burgheză odată cu reprezentarea piesei lui Lessing – „Melanide” în 1741, pe care Diderot o numește „gen serios”; în 1758 apare „Tatăl de familie”, piesă considerată prototipul dramei burgheze (Diderot)

● Drama dobândește acum o structură bine reliefată:

5. în Romantism – drama romantică este definită de către Victor Hugo, în prefață la drama „Cromwell” (1827), ca un gen unind „în același suflu grotescul și sublimul, teribilul și bufonul, comedia și tragedia”, autorul respingând separarea genurilor din clasicism („natura nu cunoaște unitatea artificială a operei de artă”).

- autorul critică regula celor trei unități (de spațiu, timp și acțiune) din teatrul clasic, în numele verosimilului și al culorii locale, și cere ca autorul să aducă în operă vaste probleme umane, istorice, sociale, morale, în care ideea să-i fie personificată de numeroase personaje – adevărul se realizează pe plan istoric și pe plan uman, în personajele dramei, a cărei materie trebuie să fie caracterele
- din realitate, autorul va alege caracteristicul, nu frumosul, și va da operei sale culoare corespunzătoare, pentru a-l convinge pe spectator
- Versul dramatic trebuie să fie „liber, franc, loial, îndrăznind să spună totul (...), să exprime necăutat totul, pozitiv și poetic, în același timp artistic și inspirat, profund și neașteptat, amplu și adevărat”.
- Personajul romantic este tipul eroului dominat de pasiune exaltată și urmărit de fatalitate (în piesa „Hernani”); acesta provine din stratul de jos al societății, ca și eroul din „Ruy Blas”, piesa de maturitate a dramaturgului, în care își exprimă simpatia pentru poporul asuprit, prezentat în antiteză cu nobilimea coruptă;

6. în Realism (a doua jumătate a sec. XIX) – drama realistă, al cărei autor este scriitorul norvegian Henrik Ibsen (1828-1906), care combate formele teatrului clasic, schimbând total concepția dramatică:

G. Călinescu: „Opera lui [Ibsen] stă pe un paradox, contrazicând toate tradițiile, eliminând tipologia convențională a teatrului, fiind realistă, enigmatică și mitică, familiară și speculativă, încruntând frunțile de gânduri, nu mai puțin spectaculoasă și zguduitoare.”

Trăsături:

- În teatrul său apar situații obișnuite (nu accidentale), autorul urmărind ecoul acestor trăiri în conștiințe stăpânite de anumite idealuri;
- Creator al dramei de idei, Ibsen exprimându-și, într-o scrisoare, intenția de „a zugrăvi oameni, atmosferă omenească și destine omenești pe baza unor relații sociale reale și a anumitor intenții sociale.”

- În piesele sale sunt transfigurate artistic întâmplări, situații, fapte diverse, caractere din viața zilnică, din mediul social familial, din observația atentă a unei diversități de tipuri reale – conștiințe frământate, trăind în lumina unor valori morale absolute, a unui ideal, personajele teatrului ibsenian, a dramei realiste, sunt complexe, interiorizate, profunde; ele meditează asupra relației individ-societate, asupra condiției umane, a dezacordului existent între viața socială și cea psihologică;
- Conflictul dramatic este interior, el este declanșat în conștiința personajelor, atenția autorului concentrându-se pe dezbateră morală susținută cu tensiune dramatică;
- Piesele sale „Brand” și „Peer Gynt” ilustrează particularitățile dramei realiste, abordând problemele morale și sociale ale individului, eroul aspirând spre un ideal moral superior („Brand sunt eu în cele mai bune momente ale mele”, mărturisește autorul) sau ducând o existență lipsită de ideal (Peer Gynt) – conținutul acestor piese, structura morală a personajelor exprimă atitudinea protestatară a lui Ibsen împotriva societății contemporane lui, a oportunismului, a convenționalismului social, a minciunii și egoismului; el are convingerea că schimbarea socială trebuie să fie precedată de schimbări radicale în caracterul omului;
- Alte drame realiste: „Stâlpii societății”; „O casă cu păpuși (Nora)” – care abordează tema emancipării femeii – „Strigoii”, „Un dușman al poporului”, „Rața sălbatică”, se impun atât prin realizarea lor artistică, cât și prin dimensiunile morale ale personajelor, atrase de himera absolutului;
- Reînnoirea tehnicii dramatice:
 - maxima concentrare;
 - restrângerea numărului de personaje;
 - densitatea dialogului;
 - tehnica retrospectivă, în narațiune;
 - rezerva față de monologul care dă tentă declamatorie;
 - finalul adeseori neconclusiv sau anunțat de atmosfera piesei, etc.
- elemente care exprimă modernizarea genului dramatic, Ibsen anunțând șirul marilor dramaturgi ai sec. XX (Shaw, Cehov, Pirandello, Camil Petrescu).

7. în Modernism (prima jumătate a sec. XX) – sub aspect tematic, există trei direcții principale:
socială, psihologică și a sensului existenței.

- sub aspectul formei, se observă o varietate de curente și orientări:
expresionismul, existențialismul, avangarda, drama poetică, teatrul absurdului etc.

August Strindberg – opera lui dramatică e o îmbinare de naturalism și simbolism (ex. „Tatăl”, „Domnișoara Iulia”) – dramele sale sumbre și tema imposibilității oamenilor de a se înțelege unii pe alții fac din dramaturg un precursor al expresionismului;

A. P. Cehov – prezintă decăderea aristocrației ruse înlocuite de burghezie („Livada cu vișini”), tristețea sufocantă a unei vieți provinciale ucigătoare de idealuri („Unchiul Vanea”, „Trei surori”) – înnoiește și formele de expresie ale teatrului, renunțând la construcția riguroasă a dramei, pe care o înlocuiește cu o succesiune de tablouri fără un conflict puternic, punând accent pe trăirile lăuntrice ale personajelor;

G. B. Shaw – abordează tematica socială, supunând unei ironii mușcătoare ipocrizia societății din Anglia victoriană și edwardiană;

Bertolt Brecht – creatorul „teatrului epic”, puternic angajat politic;

- consideră că menirea teatrului este aceea de a instrui, de a ajuta și de a încuraja analiza cu ajutorul rațiunii, nu de a amuza ori de a stârni sentimente („Opera de trei parale”, „Ascensiunea lui Arturo Ui nu poate fi oprită” etc.)

Jean-Paul Sartre – dramele sale dezbat, în spirit existențial, problematica destinului uman („Muștele”, „Cu ușile închise”), pe care o corelează cu tematica socială (Diavolul și bunul Dumnezeu”);

Jean Giraudoux („Războiul Troiei nu va avea loc”, „Electra”)

Jean Cocteau („Mașina infernală”) abordează formula teatrului mitic și poetic, adoptând într-un mod spiritual mituri antice la realități moderne, cultivând paradoxul și ironia;

Paul Claudel („Ostaticul”, „Pantoful de mătase”) și *T.S. Eliot* („Omor în catedrală”) realizează, în creațiile lor dramatice, o sinteză poetică a miturilor creștine, tradițiilor tragediei antice și formulele teatrului modern;

Teatrul expresionist – se manifestă ca reacție la teatrul naturalist-realist

- preocuparea pentru mit și pentru esențe;
- crearea de imagini puternice, exprimând elanul vital, impulsul interior, neliniștea existențială;
- întoarcerea la arhăitate, revolta împotriva civilizației;
- personaje arhetipale (nu individuale), reprezentative pentru categorii întregi (ex. Femeia, Soldatul, Milionarul etc.);
- sentimentul copleșitor al spaimei, al singurătății (ex. Leonid Andreev – „Viața omului”, „Măștile negre”)

Teatrul de avangardă

- precursor: Alfred Jarry („Ubu rege”);
- negarea oricăror convenții și o totală libertate a imaginației;

Teatrul absurdului

- absurditatea situațiilor și a dialogurilor, care urmărește să exprime carcaterul absurd al existenței în condițiile imposibilității de comunicare între oameni;
- caracterul de „farsă tragică” al pieselor, rezultat din amestecul dintre tragic și comic în exagerări grotești, exprimând neliniștile omului contemporan:

ex. Eugen Ionescu – „Rinocerii”, „Cântăreața cheală”

Friedrich Durrenmat – „Fizicienii”

Max Frisch – „Biedermann și incendiatorii”

Samuel Beckett – „Așteptându-l pe Godot”